

Zwolle

Raadsperiode
2026-2030

Advies verkenners collegevorming

[zwolle.nl](https://www.zwolle.nl)

Advies aan de gemeenteraad van Zwolle

Door: **verkenners Jacco Vonhof en Rob Zuidema**

Datum: **maandag 13 april 2026**

Inleiding

De gemeenteraadsverkiezingen van 2026 hebben geleid tot een politieke verschuiving van betekenis in Zwolle. Dat Swollwacht als grootste partij uit deze verkiezingen zou komen, is door niemand voorzien. De uitslag brengt nieuwe verantwoordelijkheden én nieuwe verwachtingen met zich mee voor zowel de politiek als de inwoners van de stad.

Op donderdag 19 maart 2026 werden wij, Jacco Vonhof en Rob Zuidema, door mevrouw Silvia Bruggenkamp, lijsttrekker van Swollwacht, benaderd met het verzoek om het informatieproces voor Zwolle te begeleiden. Om te beoordelen of wij deze rol op ons konden nemen, hebben wij op zondag 22 maart een kennismakingsgesprek gevoerd met de verkozen raadsleden Silvia Bruggenkamp, Evelina Bijleveld en Asia Golunska, en ook met partijvoorzitter Annemiek Helmers. Ook de ambtelijke ondersteuners Niels van Oostveen en Anouk Mannessen waren hierbij aanwezig.

Tijdens dit gesprek is stilgestaan bij de verkiezingsuitslag en de verantwoordelijkheid die de grootste partij toekomt om het informatieproces te starten. Wij constateerden dat er op belangrijke voorwaarden overeenstemming bestond. De volgende afspraken zijn gemaakt:

- De partijleider neemt contact op met de burgemeester om de beoogde informateurs te melden en de toezegging te doen dat de burgemeester gedurende het proces op de hoogte wordt gehouden. Ook alle fractievoorzitters worden geïnformeerd en om een reactie gevraagd.
- Voor aanvang van de gesprekken met de overige fracties vindt een gesprek plaats met de volledige nieuwe fractie van Swollwacht.
- Wij stellen ons beschikbaar voor de informatiefase, maar niet vanzelfsprekend voor een eventuele formatiefase. We voeren deze gesprekken in opdracht van de gehele gemeenteraad.

- Swollwacht stelt een conceptopdracht voor de informateurs op, met als doel deze na het duidingsgesprek van maandag 23 maart te finaliseren en openbaar te maken. Wij hebben vastgesteld dat op 22 maart alle fracties zijn benaderd en er geen bezwaren zijn geuit tegen onze benoeming.

Gesprek met de nieuwe fractie van Swollwacht

Op dinsdag 24 maart hebben wij een gesprek gevoerd met de voltallige fractie van Swollwacht, met uitzondering van Klaas Keen, die afwezig was. In dit gesprek is uitvoerig stilgestaan bij de betekenis van de verkiezingswinst: bijna 20% van de stemmen en daarmee de grootste partij, maar zonder absolute meerderheid. Dit vraagt om samenwerking en om een open en constructieve houding richting andere partijen.

Wij troffen een gemotiveerde groep, duidelijk onder de indruk van de uitslag en zich bewust van hun nieuwe verantwoordelijkheid. Het belang van teamvorming binnen de fractie en het opbouwen van wederzijds vertrouwen en respect richting de overige fracties in de raad werd door de fractie volledig onderkend.

1. Duiding en thema's

De duiding van de verkiezingsuitslag

De opkomst bij de verkiezingen was met ruim 62% bijna 7% hoger dan in 2022. Hiermee behoorde Zwolle tot de grootste stijgers in de provincie. De hoge opkomst laat zien dat de verkiezingen breed leefden onder inwoners.

De winst van Swollwacht en de verschuivingen van stemmen, worden door meerdere partijen toegeschreven aan een combinatie van factoren:

- De perceptie in de samenleving dat de huidige coalitie te veel grote thema's te snel en tegelijk heeft willen doorvoeren. Inwoners voelden zich (soms) onvoldoende gehoord, of hadden het idee dat alternatieven ontbraken.

- Hoe inwoners en belanghebbenden het tempo van ontwikkelingen in de stad hebben ervaren hangt samen met de ervaren bestuursstijl. Dit roept de vraag op hoe de bestuursstijl van een nieuw college beter kan aansluiten bij wat inwoners aankunnen.
- Een consequente oppositierol, waarbij Swollwacht op visieniveau een aantal grote besluiten heeft ondersteund, maar op cruciale thema's in de uitvoering tegen raadsvoorstellen stemde waarbij het – naar eigen zeggen – telkens alternatieven aandroeg.
- De toetreding van twee nieuwe partijen, de Stadspartij Zwolle en Forum voor Democratie, waardoor de zetelverdeling is verschoven.

Deze factoren samen hebben bijgedragen aan het signaal van een aanzienlijk deel van de inwoners voor een andere koers, meer aandacht voor participatie en een politiek die beter aansluit bij de zorgen en draagkracht van Zwollenaren.

Wens van een stabiele coalitie

Alle fracties spraken de expliciete wens uit om te komen tot een stabiele meerderheidscoalitie. Daarbij werd ook benoemd dat Swollwacht tijd nodig zal hebben om zich te verhouden tot haar nieuwe rol: van oppositie naar mogelijke coalitiepartij.

Dit vraagt wat van alle partijen, waarbij belangrijke elementen zijn: (het ontwikkelen van) bestuurlijke deskundigheid; veranderen van bestuurs- en communicatiestijl; meer nadruk op verbinding in plaats van benadrukken van tegenstelling; heldere verwachtingen en onderlinge rolvastheid. Het opbouwen van vertrouwen tussen de coalitiepartners en richting de gemeenteraad vraagt tijd en gezamenlijke inzet.

Belangrijke thema's voor de komende periode

Uit alle gesprekken kwamen meerdere urgente thema's naar voren die de komende jaren bepalend zullen zijn, zoals:

- Wonen
- De komst van een AZC in Stadshagen
- Het parkeerbeleid, waaronder het opheffen van parkeerlocaties zoals het Noordereiland
- Zero-emissiezones
- De verdere invoering van gedifferentieerde afvalstoffenheffing (diftar)
- Klimaatadaptatie en natuurbeleid
- Cultuur en leefbare stad
- Energietransitie
- Sociaal domein
- Financiële positie en balans

- Veiligheid
- Provinciale en regionale verantwoordelijkheid en relaties met Den Haag en Brussel
- Betrouwbare overheid

Deze onderwerpen vragen om zorgvuldige besluitvorming, transparante participatie en heldere communicatie.

Conclusie

Uit de gesprekken met de verschillende fracties zijn de volgende onderdelen naar voren gekomen voor de verkenning van mogelijke coalities:

- Recht doen aan de uitslag van de verkiezingen, waaronder de positie van de grootste partij;
- Recht doen aan de breedte van die uitslag, zodat verschillende politieke richtingen herkenbaar in het college zijn vertegenwoordigd;
- Het vermijden van een coalitie die te eenzijdig naar één flank helt, met het risico van verdere polarisatie;
- Het realiseren van bestuurlijke stabiliteit, uitvoeringskracht en continuïteit;
- De haalbaarheid binnen de randvoorwaarden die partijen zelf stellen aan samenwerking.

2. Advies

Uit de verkenning komen wij tot de volgende adviezen.

1. Bouw aan vertrouwen met de stad en met elkaar

Uit de verkiezingsuitslag en de gesprekken die wij hebben gevoerd met de verschillende fracties klinkt een oproep om meer zichtbare verbinding met inwoners, betere uitleg van keuzes en meer ruimte voor tempo, fasering en maatwerk. Dit vraagt een nieuwe coalitie die bouwt aan het vertrouwen met de stad, werk maakt van een nieuwe bestuursstijl en hierin ook expliciet laat zien geleerd te hebben van de afgelopen jaren.

De coalitie zal hoe dan ook bestaan uit voorheen oppositiepartijen en voorheen coalitiepartijen. Ook is er verschil in ideologieën en zijn de verschillen in opvattingen de afgelopen jaren uitgegroot. Tot slot zullen er partijen zijn met een grote mate van bestuurlijke ervaring en partijen met minder bestuurlijke ervaring. Alleen als er sprake is van onderling vertrouwen en wederzijds respect maakt de coalitie een kans.

Het vertrouwen moet er ook zijn in de ambtelijke organisatie. Betrek de deskundigen, neem ze serieus en geef heldere uitleg als wordt afgeweken van de adviezen.

Bouwen aan vertrouwen is een proces dat tijd vraagt en inspanning kost. Maak over de wijze waarop het team wil gaan samenwerken vooraf concrete afspraken.

2. Streef naar een stabiele coalitie

Alle partijen geven aan dat een stabiele coalitie van belang is. Stabiliteit is volgens hen te vinden in het verbinden van de flanken, niet in een coalitie die te veel naar één flank helt en daarmee geen recht doet aan de volle breedte van de verkiezingsuitslag. Ze geven aan dat een nieuwe coalitie stabiel moet zijn in de samenwerking in de coalitie én de samenwerking met de oppositie. Ook wordt stabiliteit verbonden met een meerderheid van zetels.

Daarom adviseren wij om te streven naar een brede coalitie die recht doet aan de uitslag van de verkiezingen.

3. Verken een coalitie van Swollwacht - VVD - CU - D66

In het duidingsgesprek en in vrijwel alle afzonderlijke gesprekken met de fracties, is door een meerderheid van de partijen benadrukt dat een nieuwe coalitie bij voorkeur recht doet aan de volle breedte van de verkiezingsuitslag. Daarbij is herhaaldelijk genoemd dat het verbinden van verschillende politieke richtingen kan bijdragen aan stabiliteit, draagvlak en vertrouwen.

Samenwerking Swollwacht en PRO

In het licht van voorgaande is door meerdere partijen de voorkeur benoemd van een coalitie waarin zowel Swollwacht als PRO deelnemen. Deze optie hebben wij expliciet en zorgvuldig onderzocht. In de eerste verkennende gesprekken met Swollwacht en PRO bleek dat beide partijen openstonden voor een brede coalitie waarin zij beide deelnemen. Voor Swollwacht was deze coalitie niet de eerste voorkeursvariant. PRO gaf aan dat een brede coalitie met Swollwacht en PRO hun eerste voorkeur had. Beide partijen gaven aan dat in het geval van zo'n coalitie zowel op inhoud als relatie nog wel de nodige stappen te zetten zijn. Na deze eerste gespreksronde is er tussentijds contact geweest tussen de lijsttrekkers van Swollwacht en PRO.

Wij hebben teruggekregen dat dit een prettig gesprek was.

De breed gedeelde voorkeur voor een vertrekpunt met Swollwacht en PRO was voor ons aanleiding om nog een gesprek met beide partijen te gaan hebben. Wij hebben in een tweede gesprek met Swollwacht op 3 april 2026 over die optie gesproken. De fractie van Swollwacht heeft toen nogmaals aangegeven een sterke voorkeur te hebben voor een coalitie zonder PRO. Omdat uit de andere gesprekken bleek dat de meerderheid van de fracties een voorkeur zag in een brede coalitie met zowel Swollwacht als PRO, hebben wij Swollwacht in de dagen hierna gevraagd zich expliciet uit te spreken of een coalitie met PRO tot de mogelijkheden behoort. De bedoeling was om bij een positief antwoord op deze vraag een gezamenlijk vervolgesprek met PRO en Swollwacht te plannen.

Op maandag 6 april 2026 heeft Swollwacht aangegeven geen mogelijkheden te zien voor een coalitie waarin zowel Swollwacht als PRO deelnemen. Op de vraag of een gesprek met PRO nog zinvol was, werd met nee geantwoord. Daarmee is deze route, ondanks de breed uitgesproken wens van meerdere partijen, afgesloten.

Coalitie Swollwacht - VVD - CU - D66

Toen de meest inhoudelijk en representatief brede coalitievariant niet langer haalbaar bleek, hebben wij het perspectief verlegd naar een samenstelling die, ondanks deze beperking, zo veel mogelijk recht doet aan de uitslag van de verkiezingen. Daarbij hebben wij gezocht naar een evenwicht tussen brede representatie, bestuurlijke capaciteit en politieke stabiliteit.

In gesprekken met betrokken partijen hebben wij daarom verkend of een coalitie van Swollwacht (8), VVD (5), ChristenUnie (4) en D66 (4) voldoende basis heeft om verantwoordelijkheid te nemen en samen te werken aan een stabiel bestuur. De betrokken partijen hebben aangegeven hierin mogelijkheden te zien en bereid te zijn deze samenwerking te onderzoeken.

Wij zijn ons ervan bewust dat deze coalitie niet door alle fracties als meest wenselijke optie is genoemd. Tegelijkertijd achten wij dit, binnen de ruimte die partijen zelf laten voor samenwerking, de meest reële kans op een meerderheidscoalitie die zowel bestuurlijk kan functioneren als voldoende stabiliteit biedt.

Vervolgstap

Wij adviseren de gemeenteraad om de eerste gesprekken te starten met Swollwacht, VVD, ChristenUnie en D66. Deze gesprekken zijn bedoeld om te onderzoeken of er voldoende vertrouwen is bij deze vier partijen om gezamenlijk in een formatiefase de gesprekken over de inhoud te gaan voeren. In deze vervolgstap bevelen wij aan om expliciet te verkennen of verbreding van de coalitie met een vijfde partij wel of niet bijdraagt aan draagvlak, vertrouwen en bestuurlijke stabiliteit. Wij zijn bereid om deze vervolgstap als verkenners te begeleiden, als dit de wens is van de partijen die met elkaar om tafel gaan. Voor de formatiefase zijn wij niet beschikbaar, maar desgewenst kunnen wij vanuit een reflecterende of toetsende rol nog wel meedenken.

3. Aanvullende inzichten voor de formatiefase

Uit de verkenningsfase hebben wij nog een aantal aanvullende inzichten opgedaan, die wij de formerende partijen graag willen meegeven.

Samenstelling van de onderhandelingssteams

Start de onderhandelingen in duo's waarbij één van de twee personen een beoogd wethouder is. Start met transparantie over de personen die samen het team van wethouders gaan vormen. Al in deze fase is er dan een gelijk speelveld ten aanzien van de inhoudelijke keuzes en start van een deel van de teamvorming. Een intensieve onderhandelingsfase is ook een goede test voor onderling vertrouwen.

Kennisvoorsprong of kennisachterstand, gebruik de ambtelijke organisatie

Het is voorstelbaar dat de deelnemende partijen niet over eenzelfde kennisniveau over onderwerpen beschikken. Geef elkaar de ruimte om daarover vragen te stellen. Gebruik de deskundigen om uit te laten leggen wat kan en wat mag. Neem besluiten op basis van het juiste kennisniveau en niet op basis van veronderstellingen. Erken dat partijen verschillen in kennis en ervaring en geef elkaar de ruimte om dit verschil zorgvuldig te overbruggen.

Participatie tijdens de coalitievorming en daarna

De verkiezingen zijn de grootste vorm van participatie, de duiding is net gedaan. Het lijkt duidelijk dat een deel van de inwoners zich onvoldoende gehoord voelt en/of de veranderingen niet bij kan benen.

Betrek tijdens de coalitievorming deskundigen en representanten van doelgroepen voor de inhoud van het akkoord, maar neem ook verantwoordelijkheid. De kiezer heeft gesproken en verwacht daadkracht. Wees terughoudend in het suggereren dat inwoners in deze fase veel inspraak kunnen hebben. Er is werk aan de winkel, participatie moet de kwaliteit van de besluitvorming en het draagvlak voor de plannen vergroten. Participatie ontslaat de coalitie niet van het nemen van mogelijk lastige besluiten.

In het coalitieprogramma kan afgesproken worden op welke wijze inwoners worden betrokken. Als de coalitie gestart is, kunnen de partijen participatie per onderwerp inzetten. Daarbij kan Hanza! als uitgangspunt dienen. Evaluatie van het gebruik van deze methode, voordat het wordt ingezet, is een aanbeveling.

Werk met een coalitieakkoord op hoofdlijnen

Gezien de verschillen die mogelijk overbrugd moeten worden, adviseren wij een coalitieakkoord op hoofdlijnen. Wij adviseren om het coalitieakkoord niet dicht te timmeren, maar ruimte te laten voor betrokkenheid van de brede raad, zodat besluitvorming kan plaatsvinden met een zo breed mogelijk draagvlak. Daarnaast moet er oog zijn voor uitvoerbaarheid en financiële mogelijkheden.

Benoem per thema:

- Waar ruimte aan coalitie en oppositie is om alternatieven in te brengen
- Wat richtinggevend is en wat nadrukkelijk nog onderwerp van debat in de raad zal zijn

Een minder dichtgetimmerd akkoord draagt bij aan breed draagvlak en aan het versterken van de positie van de raad.

Tot slot

Met het aanbieden van deze adviezen ronden wij onze taak als verkenners af. Wij kijken terug op een intensieve, eervolle en betekenisvolle opdracht. Wij hebben er vertrouwen in dat met deze uitgangspunten een solide basis is gelegd voor de vorming van een stabiele, breed gedragen coalitie voor Zwolle en haar regio.

Wij danken in het bijzonder Niels van Oostveen en Anouk Mannessen voor hun professionele en zorgvuldige ondersteuning.

Jacco Vonhof, Rob Zuidema

1. Verslag Gesprek Swollwacht en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Silvia Bruggenkamp en Asia Golunska**
Op: **Vrijdag 27 maart 2026, 11.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- De fractie denkt dat ze de winst te danken hebben aan onderwerpen als AZC, zero emissie, parkeerbeleid en diftar. Er is een monsterzege behaald en een punt geraakt waar mensen op wachten: een bestuur wat naast hen staat.
- Gelijktijdig is de winst ook te danken aan de houding van de zittende partijen, de keuzes die zij hebben gemaakt en de manier waarop zij inwoners (niet) hebben meegenomen.
- De maatschappelijke onrust is niet serieus genomen. Een voorbeeld hiervan is het AZC, waarbij het participatiebeleid, wat Swollwacht betreft, niet is toegepast.
- Swollwacht omschrijft zichzelf als ideaal- en missiegedreven en zij geloven erin dat zij dit anders hadden kunnen doen. Inwoners willen zien wat er met hun inbreng gebeurt en voelen dat ze invloed hebben gehad. De fractie kan zich vinden in Hanza, maar vindt dat dit beleid momenteel niet wordt toegepast.
- Swollwacht is een partij die scherp is op de oplossing, altijd een alternatief aandraagt en kijkt of de oplossing realistisch en haalbaar is.
- Rode draad van de winst van Swollwacht, is dat zij naast de burger staat en door de ogen van de mensen kijkt voor wie ze een beslissing nemen. De overheid moet dienend zijn voor de inwoners en goed luisteren, beschermen en faciliteren. De fractie wil zijn uiterste best doen om een stap te zetten richting deze nieuwe overheid.

Visie op collegevorming

- De fractie geeft aan dat de voorkeur voor besturen of oppositie afhankelijk is van hoeveel water partijen bij de wijn willen doen.
- Swollwacht voelt zich verplicht om recht te doen aan de verkiezingsuitslag dus ze pakken een actieve rol in de verkenningsfase.
- Swollwacht ziet een coalitie voor zich die ideologisch dicht bij hen ligt: VVD, CDA en CU. Mogelijk ook D66, Volt, SP. Ze staan open voor het onderzoeken van de mogelijkheid Swollwacht, VVD, CDA, CU en D66, waarbij ze bedenkingen

hebben bij de stabiliteit van de coalitie met vijf partijen.

- In een blok met de VVD gaat het krachtenveld veranderen. Volgens Swollwacht wil CU heel graag laten zien dat ze leren van deze uitslag en dat zouden ze kunnen laten zien in deze coalitie.
- De fractie geeft aan niet in een coalitie te willen zonder de VVD, omdat ze elkaar op een aantal thema's goed kunnen vinden.
- Swollwacht vindt het van belang dat partijen bereid zijn om water bij de wijn te doen, net als zij dat ook bereid zijn om te doen. De wijn moet nog wel te drinken blijven.
- De fractie denkt dat een samenwerking met PRO tot de mogelijkheden hoort, mits ze duidelijke en goede afspraken maken. Ze geven aan dat Swollwacht conservatief liberale partij is met een zeer sociaal hart.
- De fractie wil geen vechtcollege.
- Ze staan open voor het onderzoeken van een samenwerking met PRO, maar dit zal afhangen van de gesprekken in de komende dagen.
- De fractie ziet voordelen in een ruimere coalitie dan 20 zetels.
- De relaties van Swollwacht met andere partijen zijn goed. De inzet als oppositie is functioneel en nooit gericht op de persoon.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- De fractie geeft aan dat het AZC, parkeerbeleid, zero-emissie, diftar en participatie belangrijke thema's voor hen zijn. Zwolse inwoners en ondernemers centraal stellen is een belangrijk thema.
- De fractie geeft aan dat ze beloofd hebben om alles te onderzoeken om te kijken of het AZC er niet gaat komen. Ze willen op de pauzeknop drukken bij het AZC en het participatieproces volwaardig opnieuw doen.
- Swollwacht is principieel tegen het 'stapelen' van mensen. Ook als de participatie goed was verlopen, waren ze daar niet voor geweest. De motie van afkeuring voor het college was toen ingediend, omdat het college Weigerde afstand

te nemen van de uitspraak advocaat dat Hanza niet meer is dan een interne beleidsnotitie zonder een formele status en slechts bedoeld is als een handige methode om mensen aan tafel te krijgen.

- Ze zijn niet tegen de opvang van mensen in nood, maar uitdrukkelijk tegen de manier waarop het georganiseerd wordt. Kleinschalige AZC's bestaan al, het is niet onmogelijk. Er is volgens Swollwacht altijd een alternatief.
- Het Swollwachtgeluid en -gezicht moet heel zichtbaar zijn in het nieuwe college. Ze moeten kunnen laten zien, dat ze waarmaken wat ze hebben beloofd. Dit betekent een aantal beslissingen, die direct zichtbaar zijn om het vertrouwen te herstellen.
- In plaats van participatie wil Swollwacht het graag hebben over verbinding. Ze willen Hanza toepassen zoals het bedoeld is en anders willen ze het afschaffen.
- Swollwacht was in de afgelopen collegeperiode een uitgesproken oppositie partij. Nu is Swollwacht de grootste politieke kracht in Zwolle en pakt een actieve rol in de verkenningsfase. Dit vraagt om ander gedrag en houding.

Participatie

- In het formatieproces wil Swollwacht een 80 of 90% versie van het coalitieakkoord maken en de raad de rest laten invullen om zo een breed draagvlak te vormen. Dat kan met een vrije bestedingsruimte en een uitnodiging tot inbreng met breed gedragen ambities. Ze willen geen dichtgetimmerd akkoord.
- In het proces naar een coalitieakkoord willen ze input van belangenpartijen
- De fractie wil blijvende procescommunicatie tijdens het formatieproces om raad en inwoners aan te haken.
- Voor de participatie in een nieuwe coalitieperiode wil Swollwacht aan de stad vragen hoe ze betrokken willen worden en zien ze verschillende manieren.

2. Verslag gesprek PRO (Groenlinks/PvdA) en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Anja Roelfs en Luna Koops**
Op: **Vrijdag 27 maart 2026, 12.30**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- GroenLinks-PvdA (vanaf nu PRO) is recent een gezamenlijke fractie geworden.
- Dat er bijna 12.000 mensen op hen hebben gestemd geeft mandaat en wekt verwachtingen.
- Dat Swollwacht zou groeien met deze cijfers was onverwacht. Zij zien dat op een aantal knopen die de vorige coalitie heeft doorgehakt, zij wellicht een stap te snel zijn gegaan in het uitvoeren van het coalitieakkoord. Dat zegt de verkiezingsuitslag wel.
- De analyse van PRO is dat de kiezers die naar Swollwacht zijn gegaan een signaal hebben afgegeven dat zij het niet eens zijn met de keuzes van de vorige college en raad. Dat heeft te maken met participatie én keuzes. Dit wekt verwachtingen.
- Er is voor hen ook wat te leren over de participatie. En ook over de snelheid waarin beslissingen zijn genomen.
- De fractie kijkt met respect naar uitslag van Swollwacht. En zij zien Swollwacht ook als een partij die de rechtstaat respecteert.
- PRO denkt dat er GroenLinks stemmen naar Stadspartij zijn gegaan vanwege keuzes ten nadele van groen.

Visie op collegevorming

- De fractie van PRO vindt het belangrijk dat er in de breedte wordt gekeken: zo breed en ruim mogelijk, met conservatief en progressief om recht te doen aan de verkiezingsuitslag.
- Zij zien een voorkeurscoalitie van Swollwacht, PRO, VVD en D66 als realistisch. Daarin hebben vernieuwing en lange lijnen een plek.
- De VVD en D66 hebben beide een brugrol. In de voorkeurscoalitie zitten wel veel inhoudelijke uitdagingen.
- Een andere ruime meerderheid kan worden gevormd met Swollwacht, VVD, CU, CDA en D66. Dit heeft echter niet de voorkeur van PRO.
- Ook kan een coalitie gevormd worden tussen PRO, VVD, CU, CDA en D66. Ook dit heeft niet de eerste voorkeur. Het gaat echt om bruggen slaan. Dit kan

ook door elkaars waarden te vertegenwoordigen.

- PRO wil zoeken naar ruimte, mits dat binnen de wettelijke kaders en raadsaders kan. Daarnaast is haalbaarheid belangrijk. De wil is er om te kijken naar elkaars uitgangspunten.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Ten aanzien van het financieel perspectief ziet de fractie dat er harde keuzes nodig zijn. PRO kijkt dan ook naar de inkomstenkant: dat is bespreekbaar.
- Voor overbrugging op thema's is bestuurlijk partnerschap écht nodig. Bestuurlijke kwaliteit in de fractie(s) is ook nodig.
- Het is belangrijk voor de fractie dat vroeg in de formatiefase helder is wie de bestuurlijke partners zijn: dat potentiële bestuurders ook meedoen aan het formatieproces.
- Belangrijk is dat lobby richting Den Haag wordt gevoerd over thema's, met voldoende bestuurlijke kracht. Hierbij past ook een voldoende krachtig college met 6 wethouders.

Participatie

- Volgens PRO is het in de verkenningsfase belangrijk dat partijen zelf input uit de stad meenemen, waar nodig. Belangenpartijen moeten in de volgende (formatie) fase zeker een rol vervullen.

3. Verslag VVD en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Johran Willegers en Annemee van de Klundert**
Op: **Maandag 30 maart, 10.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- Noch winst, noch verlies voor de VVD. Toenemend aantal stemmen, maar tegelijk wat kleiner kiezersaandeel door de hoge opkomst. Ze zien een enorme beweging op rechts. In die dynamiek is de VVD qua zetels gelijk gebleven en daar is de fractie blij mee.
- De VVD ziet dat zij kiezers vast heeft kunnen houden op de thema's waarop zij campagne hebben gevoerd, zoals de bereikbaarheid van de stad en 'een overheid voor de stad'.
- Balans: zo duidt de VVD de uitslag in één woord. Ze hebben het gevoel dat de politieke balans kwijt was, dat het in een groot tempo één kant opging. Dat kiezers aan de andere kant zich niet gehoord hebben gevoeld. De uitslag is een oproep: breng de balans weer terug.
- Inwoners hebben het gevoel gehad dat ze op afstand zijn gezet. De VVD heeft campagne gevoerd op hun eigen verhaal en hoe zij dat zouden doen.
- De fractie van de VVD duidt het gevoel bij mensen in de stad ten aanzien van Swollwacht als dat zij wat meer aan de rechterkant van het spectrum zitten.

Visie op collegevorming

- De VVD wil graag meebesturen en ziet zichzelf als een bruggenbouwer in een mogelijke coalitie. Daarnaast brengen ze politieke ervaring en stabiliteit mee.
- Ze zien voor een college voor nu twee duidelijke stromingen voor zich en benadrukken dat het een stabiele coalitie moet zijn.
- Een stabiele basis kan gevormd worden door Swollwacht, PRO en VVD (21 zetels).
- Voor breder draagvlak en stabiliteit zien zij twee mogelijkheden:
- 2a. Swollwacht, PRO, VVD en D66. D66 is stabiel gebleven qua verkiezingsuitslag. De banden met D66 zijn goed. D66 heeft wel wat meer een koers aan de linkerkant van het midden laten zien, zeker op bereikbaarheid en woningbouw. Er zijn op thema's als (jeugd)zorg juist ook overeenkomsten.

- 2b. Swollwacht, PRO, VVD en CU: CU is wat de VVD betreft een meer logische partner op lijnen van de inhoud, op woningbouw en uitgaven/inkomsten in balans. CU heeft echter wel verloren deze verkiezingen.
- Zes wethouders lijkt hen een logische keuze met vier partijen, vijf wethouders bij drie partijen.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Voor de VVD is van belang hoe je de stad meeneemt in besluiten. Ze hebben drie kernthema's: 1) meerjarig financieel kader (hoe zorg je dat uitgaven en inkomsten op lange termijn in balans zijn, zodat we voorzieningen en wonen kunnen blijven betalen 2) economie: brede welvaart en bereikbaarheid van de stad 3) veiligheid: in de schaa sprong liggen voordelen, maar ook meer grootstedelijke problematiek.
- De VVD heeft raakvlakken met Swollwacht op het veiligheidsdossier, maar ook op wonen ten aanzien van de uitbreiding van de stad en diftar. Ook op de sociale kant, waar Swollwacht aangeeft: zo licht als kan, zo zwaar als moet, zien zij raakvlakken.
- De percentages rondom bouwen en prioritering gebiedsontwikkeling gaat een discussie worden, verwacht VVD, maar daar zien ze geen onoverbrugbare verschillen.
- Uitdaging voor gesprekken is, volgens de VVD: hoe ga je om met de toenemende kosten in het sociaal domein. Je ziet dat Swollwacht en PRO daar meer op één lijn zitten, qua extra armoederegelingen en daar zit een klassiek politiek ideologisch verschil met de VVD.
- Er is sprake van dubbele vergrijzing. In dat kader is de betaalbaarheid van voorzieningen een aandachtspunt voor de VVD.
- Rondom bereikbaarheid van de stad willen ze net als Swollwacht wat laten zien. Ze zien hier mogelijkheden. Bijvoorbeeld rondom het in standhouden van bezoekersparkeren bij Noordereiland, uitzonderingen rondom zero-emissie, of het tempo waarin parkeerplekken worden uitgefaseerd/hubs worden gerealiseerd.

- Het AZC ziet de VVD als gevoelig punt. Ze kennen de gevoelens in de wijk. Ze staan voor de gemaakte keuze en de voorwaarden die daaraan verbonden waren zoals de politiestandplaats. Verkiezingsuitslagen doen ertoe, dus daar moet een coalitie wel wat mee, maar er moet wel een eerlijk verhaal komen te liggen dat het vertrouwen niet nogmaals schaadt. De fractie ziet kansen in hoe wordt omgegaan met het huidige AZC en afspraken met het COA, met toekomstige vragen voor opvang en hoe inwoners daar goed bij te betrekken.
- De fractie vindt de regionale positie van Zwolle van belang. Belangrijk dat daarin geïnvesteerd wordt.
- Ze zien geen belemmeringen in persoonlijke verhoudingen tussen de VVD en andere partijen. Willen juist bruggenbouwer zijn mochten er tussen andere partijen wel belemmeringen liggen.

Participatie

- Het lijkt de fractie goed om tijdens het formatieproces actief input te vragen bij partijen uit de stad. Branche-organisaties, partijen die zich geroerd hebben en smaakmakers moet je aan tafel hebben.
- Juist tijdens het formatieproces moeten goede relaties onderling gebouwd worden. Openheid is belangrijk, maar moet niet ervoor zorgen dat tussentijdse updates spanningen kunnen opleveren.
- Voor participatie in de volgende collegeperiode is het belangrijk om vooraf in gesprek te gaan met inwoners. En laten zien dat je als gemeente bereid bent om plannen aan te passen, op basis van input van inwoners.
- De VVD geeft aan dat het meenemen van de raad tijdens het formatieproces politiek kwetsbaar kan zijn. Coalitiepartijen pakken allemaal zoet en zuur en die verhouding moet in balans blijven. In de uitvoering wil de VVD wel meer de raad betrekken bij de inkleuring van een coalitieakkoord.

4. Verslag gesprek ChristenUnie en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Klariska ten Napel en Gerdien Rots**
Op: **Maandag 30 maart 11.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- Voor de ChristenUnie (CU) is de verkiezingsuitslag een teleurstelling. Deze kwam niet geheel onverwacht. De landelijke trend is dat mensen zich minder in het verhaal van CU herkennen. Standpunten worden steeds meer op de flanken ingenomen, terwijl CU vaak op verbinding en samenhang focust.
- De fractie duidt de verkiezingsuitslag als een behoefte om de dagelijkse praktijk van inwoners en ondernemers steviger te positioneren bij de uitvoering van politieke idealen. In de afgelopen periode gingen veranderingen wellicht te snel. Het is hen onvoldoende gelukt om de zorgen van mensen in het hier en nu te adresseren. Bestuurlijk is wel geacteerd naar een realistischer tijdpad, maar dat is onvoldoende bij de inwoners geland.
- De uitdaging voor de komende periode zit in de term 'realiteitszin'. De koersdocumenten zijn breed gedragen en ondersteund. Er was vaak unanieme steun voor de koers, maar niet altijd voor de uitwerking in de uitvoering. De idealen komen overeen, maar hoe doe je het in de praktijk, in welk tempo, fasering, volgordelijkheid?
- Er is in de afgelopen periode volgens CU wellicht te veel op de idealen en landelijke transitie gestuurd, waarbij de aansluiting bij lokale behoeften en zorgen mogelijk onvoldoende is gemaakt. Het is mogelijk dat inwoners dit als te voortvarend hebben ervaren. CU heeft dit uitgewerkt in bijgaand duidingsschema.
- Er zijn hele goede stappen gezet met participatie. Daar mogen we ook trots op zijn. Daarin is Swollwacht nu eerst aan zet om ook te reflecteren op wat er volgens CU al wel is gedaan en waar dit ook tot een aanpassing van besluiten heeft geleid. CU is altijd bereid om hierin verder te ontwikkelen en heeft daar ook al wel ideeën voor, maar vindt het logisch dat eerst Swollwacht met voorstellen komt.

Visie op collegevorming

- CU vindt een coalitie met Swollwacht en PRO de eerste logische keuze. Daar zien zij de flanken van Swollwacht en PRO verenigd, aangevuld met twee verbindende bruggenbouwers die tevens voor bestuurlijke continuïteit kunnen zorgen, te denken valt aan VVD, CDA, D66 of CU (twee partijen uit deze vier).
- CU is bereid om weer bestuurlijke verantwoordelijkheid te nemen.
- Een variant over 'centrumrechts' (zonder PRO) is ook mogelijk, maar wat doet dat met de verhoudingen op de langere termijn na deze bestuursperiode?, stelt CU zichzelf die vraag. Het risico bestaat dat in de Zwolse samenleving de polarisatie verder toeneemt, waardoor over vier jaar weer een ruk de andere kant op wordt gemaakt. Terwijl Zwolle zich decennialang kenmerkte door een stabiel bestuur en bestuurlijke continuïteit. Het belang van Zwolle en van Regio Zwolle is gebaat bij stabiliteit en continuïteit. Daarom ligt de prioritaire keuze van CU bij een coalitie waarin beide flanken zijn opgenomen, en is de 'centrumrechtse' variant een tweede maar ook realistische optie.
- Om niet met een smalle meerderheid te werken, zul je in die 'centrumrechtse' variant waarschijnlijk naar een coalitie van vijf partijen moeten.
- Uiteraard zijn er andere coalitiesamenstellingen mogelijk, maar die doen minder recht aan de verkiezingsuitslag en zouden dus niet als eerste onderzocht moeten worden.
- Gerdien Rots is wethouderskandidaat.
- Als het gaat om de onderlinge verhoudingen moet er volgens CU een eerlijk gesprek zijn, waarin je beide reflectief bent. Dat zou bijvoorbeeld met Swollwacht moeten. CU gaat altijd inzetten op een goede samenwerkingsrelatie en ziet een missie daarin voor hen.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Op de thema's kan verbinding gezocht worden met Swollwacht: huidige woningbouwnormen voor betaalbaarheid bijvoorbeeld in stand houden.
- De verhoudingen met Swollwacht zijn goed. Op persoonlijke verhoudingen zijn deze goed. Op inhoud is er wel veel te doen. Zo heeft Swollwacht bijvoorbeeld nog geen reflectie getoond op de wijze waarop dit college mobiliteit heeft aangepakt.
- De relaties goed houden en samenwerken is belangrijk. In de interpersoonlijke contacten wordt het opgelost. CU doet dit ook pro-actief.
- CU ziet verschillende onderwerpen waarop mogelijke belemmeringen van partijen zullen zijn. Zij noemen de betaalbaarheidsafspraken in het kader van woningbouw, waarop PRO verder wil gaan dan zij. Ook ten aanzien van de toepassing van STOMP kan dit gelden met Swollwacht.
- Andere onderwerpen zijn zero-emissie, energietransitie, vluchtelingenopvang, onderwijshuisvesting, diftar en parkeren.

Participatie

- Tijdens de coalitie-onderhandelingen: dit kan volgens CU met vertegenwoordigers van focusgroepen uit de Zwolse samenleving worden georganiseerd. Als Swollwacht daarvoor nieuwe manieren ziet, horen zij dat graag. Swollwacht heeft wellicht goede ideeën over participatie. CU ook. CU nodigt Swollwacht uit om eerst daarin het voortouw te nemen.

Bijlage 4.1 op volgende pagina

Bijlage 4.1 ChristenUnie

Duiding verkiezingsuitslag van Zwolle maart 2026

Kern: politieke idealen meer koppelen aan realiteit in het hier en nu, ten behoeve van een stabiele en betrouwbare koers die aansluit op de belevingswereld van onze lokale inwoners, organisaties en ondernemers.

1. Kwaliteit:

We werken vanuit politieke idealen voor Zwolle, en gelukkig hebben we in de gemeenteraad veel overeenstemming over de idealen (vluchtelingenopvang, parkeren, woningbouw, menselijke maat etc). Maar teveel van het goede, teveel idealisme, wordt een valkuil.

2. Valkuil:

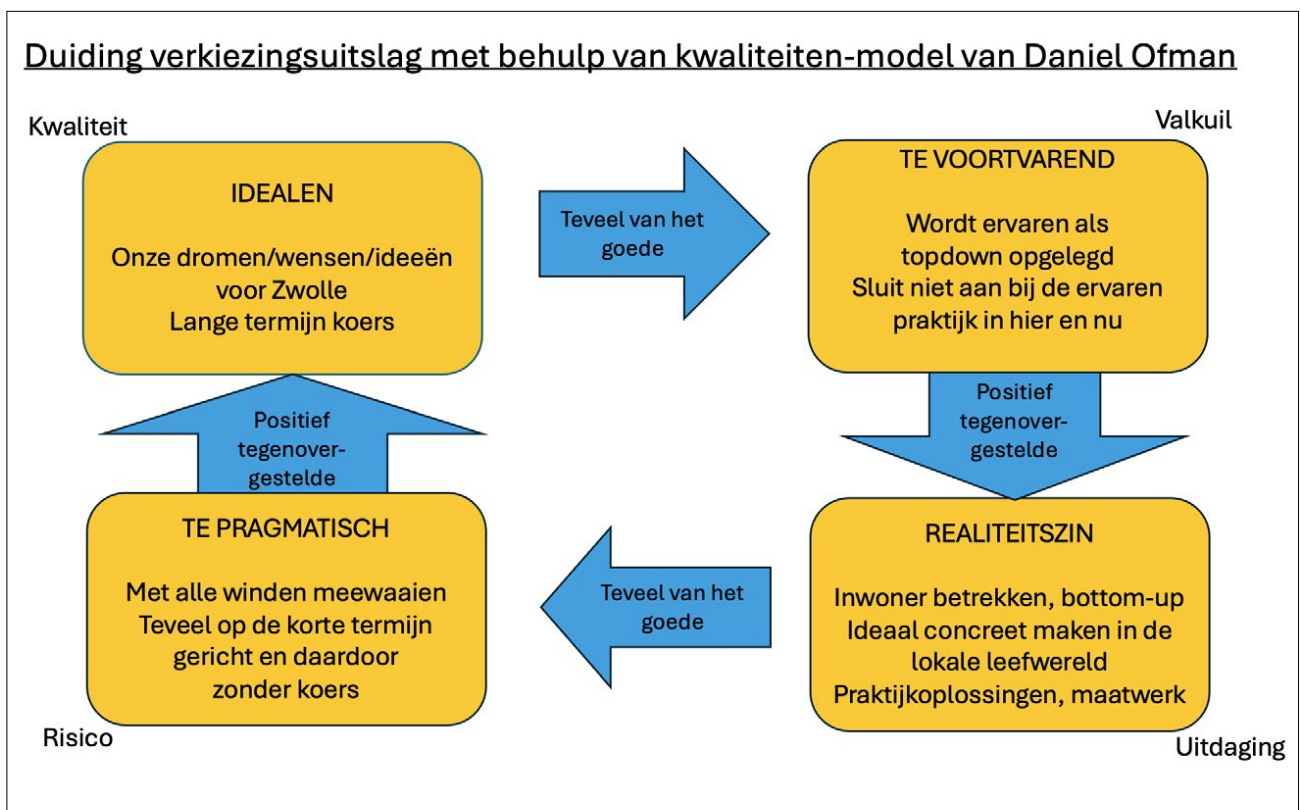
In de afgelopen periode is heel voortvarend gewerkt vanuit die idealen, maar daarmee zijn ze soms op onderdelen als topdown ervaren waardoor het voor een deel van onze inwoners niet is overgekomen. Als theorie die niet aansluit bij de ervaren praktijk. Om uit die valkuil te komen zoek je naar het positief tegenovergestelde van de valkuil, daar ligt de uitdaging.

3. Uitdaging:

De uitdaging ligt er in om de politieke idealen telkens in de lokale situatie praktisch en concreet te maken. Dan moet je inwoners meer en eerder betrekken, van onderaf oplossingen bedenken. Vaak is het lastig om de uitdaging goed op te pakken, omdat er een risico op de loer ligt.

4. Risico:

Voortdurende aanpassingen zorgen voor een onnavolgbare overheid. Inwoners hebben vaak tegengestelde belangen en overzien niet altijd het algemeen belang. Als we doorslaan, lopen we het risico dat we met alle winden meewaaien en koersloos worden. Terwijl een stabiele koers en continuïteit belangrijk zijn voor een krachtige, ondernemende samenleving. Er moeten wel knopen worden doorgehakt en met rechte rug worden verdedigd.

5. Verslag gesprek D66 en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Marco van Driel en Paul Guldemond**
Op: **Maandag 30 maart 2026, 13.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- Terugkijkend naar de Tweede Kamerverkiezingen heeft D66 die groei niet kunnen verzilveren. In de context van de gehele uitslag is D66 blij dat ze hun zetels hebben behouden
- Uit de uitslag blijkt dat een deel van de Zwollenaren zich niet meer zo verbonden voelt als voorheen. De huidige coalitie heeft zeven zetels verloren.
- De fractie vindt het lastig om te duiden waar verbinding precies is verloren. De huidige coalitie (met D66) heeft de afgelopen jaren bewegingen in gang gezet die antwoord geven op grote opgaves. Deze grote lijnen zijn nodig, maar dat gaan mensen in hun directe leefomgeving merken. De coalitie heeft mensen daar misschien te weinig in kunnen meenemen.
- Afgelopen tweeënhalve jaar heeft Swollwacht daar nadrukkelijker aandacht voor gevraagd.
- Er ligt volgens D66 een bredere opdracht voor bestuurlijk Nederland om het gesprek met de samenleving beter te voeren. De coalitie/het gemeentebestuur heeft hier de afgelopen vier jaar aandacht voor gehad en bepaalde manieren geprobeerd, maar die zijn niet altijd als succesvol ervaren.
- D66 benoemt dat formeren ook om concessies vraagt en ze zijn benieuwd hoe die twee werelden bij elkaar komen. Ze geven aan dat deze werelden weer naar elkaar toe te moeten komen, op basis van wederzijdse reflectie.
- Ze zien in de samenleving twee dingen: sommige mensen willen tijd om alle veranderingen te kunnen verwerken. Maar een jongere generatie zegt: dit is onze toekomst en dit gaat niet snel genoeg. Dat is een spanningsveld.

Visie op collegevorming

- D66 denkt dat het wenselijk is te zoeken naar een combinatie die beide urgenties (grote opgaven en gesprek samenleving) verbindt. Deze grote opgaven spelen nog steeds op verschillende (urgente) thema's en tegelijkertijd bestaan en zorgen bij een deel van de samenleving over de omvang en het tempo van de veranderingen. D66 ziet een opdracht en noodzaak hier verbinding op aan te brengen om niet twee grote blokken tegenover elkaar te krijgen.
- Dat betekent dat D66 voorstelt dat Swollwacht en PRO samen in gesprek gaan over samenwerking. Beide partijen hebben beiden ook acht zetels.
- Om tot een meerderheid te komen, zijn dan nog minimaal vier zetels nodig.
- D66 is bereid om mee te doen en te helpen de verschillen te overbruggen. Maar benoemt daarbij dat na de campagne (waarin verschillen zichtbaar worden gemaakt), coalitievorming gaat over het leggen van verbindingen en compromissen. Voor alle partijen aan tafel. Om tot een stabiele, brede meerderheidscoalitie te komen, kan D66 zich voorstellen dat tot een coalitie van vier partijen – Swollwacht, PRO, VVD en D66 – wordt gekomen. VVD en D66 (die beiden hun zetelaantal hebben behouden) kunnen in die situatie mogelijk comfort en balans bieden voor respectievelijk Swollwacht en PRO. Hiermee ontstaat tevens een wat ruimere meerderheid.
- Voor D66 is het onbekend in hoeverre Swollwacht kansen in zo'n coalitie ziet met PRO en D66, vanwege de stellingname tegen de afgelopen coalitie waar PRO en D66 deel van uitmaakten. D66 heeft niet het gevoel dat er belemmerende persoonlijke relaties tussen hen en Swollwacht zijn. Er was eerder sprake van een beperkte relatie, dan van een slechte relatie.
- Gezien de opgaven denkt D66 dat het verstandig is om een college te vormen met zes wethouders. Een college van vijf wethouders zou te veel impact hebben op de beschikbare tijd om te werken aan de grote opgaven de komende jaren.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- D66 wil graag en ziet noodzaak en urgentie om verder aan het werk te gaan met grote vraagstukken waar ze al een tijdje mee aan de slag zijn. Daar horen thema's bij als AZC, parkeerbeleid, zero emissie en diftar. Maar ook woningbouw, klimaat, hittestress, water, betaalbaarheid, sociaal domein, financiële houdbaarheid en de regionale positie van Zwolle zijn belangrijke thema's voor D66.
- Voor D66 hoort daarbij dat zij wil blijven voldoen aan de wettelijke verplichtingen/ verantwoordelijkheden van de gemeente, zoals de Spreidingswet. Als je bijvoorbeeld AZC de Tippe zou terugdraaien, dan zouden er na 1 januari 2027 veel te weinig plekken zijn om vluchtelingen op te vangen. Daarbij zullen er andere locaties in de stad moeten worden gevonden.
- De fractie wil humane opvang op een plek waar dat kosteneffectief en duurzaam kan. Indien er elders in de stad voldoende plekken gerealiseerd zijn, kan D66 zich voorstellen dat AZC de Tippe kleiner wordt en er ook andere doelgroepen opgevangen kunnen worden.
- Wat betreft woningbouw kunnen de plannen die nu in voorbereiding zijn, niet allemaal tegelijk worden gerealiseerd. Zeker gezien daar ook nog bereikbaarheidsprojecten bijkomen. Er is een enorme samenhang en er zijn afhankelijkheden, maar als je naar de vele projecten kijkt, acht D66 het mogelijk te focussen in de uitvoering.
- Volledig toeleggen op uitbreiding is gezien de demografische ontwikkeling niet de lijn van D66, dus wil D66 dat er ook binnenstedelijk ontwikkeld blijft worden.
- Ook bij andere opgaven ziet D66 ruimte om via focus en fasering te temporiseren en is zij bereid om extra stappen te zetten in participatie.
- De uitdagingen/discussiepunten voor een nieuwe coalitie liggen volgens D66 waarschijnlijk meer in het fysieke domein dan in het sociaal domein. Swollwacht is vrij expliciet geweest in wat ze willen bereiken in het fysieke domein rondom zaken als het AZC, parkeerbeleid, zero emissie en diftar.
- Sociaaleconomisch liggen Swollwacht en PRO weer wat dicht bij elkaar en zou D66 weer wat dicht bij de VVD kunnen zitten.

Participatie

- D66 zou het charmant vinden om een zo open mogelijk formatieproces te hebben en zo weinig mogelijk in de vertrouwelijkheid. Door ook in de onderhandelfase te laten zien en te onderbouwen waar het soms pijn doet voor partijen, kan ook voor inwoners inzicht en begrip ontstaan.
- Daarvoor zien zij verschillende vormen: zichtbare locaties voor de formatie in de stad waarbij voorafgaand belangenvetegenwoordigers uit de wijk aanschuiven. Daarnaast willen ze meer in beeldtaal communiceren.
- D66 ziet stakeholders op thema's aanschuiven, bijvoorbeeld op onderwijshuisvesting. Ze geven aan dat professionals de partijen wel weten te vinden, maar dat er echt wat te verbeteren is op inwonersbetrokkenheid.

6. Verslag gesprek CDA en verkenners

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Laura van de Giessen en Arjan Spaans**
Op: **Maandag 30 maart 14.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- Het CDA geeft aan dat er wel echt een verschuiving plaatsgevonden heeft naar rechts en naar meer lokale partijen. Binnen het verlies van de coalitie heeft CDA een zetel verloren, maar het aantal stemmen is niet minder geworden, maar meer.
- Dat is positief, maar een zetel verliezen is toch een verlies.
- Het CDA vindt de uitslag diffuus: GL/PvdA (PRO) versus Swollwacht. En de vraag is hoe je als constructieve middenpartij daartussen een rol kunt spelen.
- De fractie vindt dat je hebt te luisteren naar de nieuwe geluiden.
- Daaraan gekoppeld zien zij een uitdaging om bijvoorbeeld 'parkeren' uit te leggen. Op het gebied van communicatie kunnen we dat beter uitleggen.
- Het CDA ziet een rol om dingen beter uit te leggen. Er is weerstand tegen verandering en een veelheid aan ambities. Het CDA ziet dat het absorptievermogen van de stad onder druk staat. Een groot deel van de lange lijnen loopt prima, maar hoe zorg je ervoor dat het beter uitgelegd wordt.
- Het CDA vindt dualisme belangrijk. En bijsturen op de inhoud op basis van signalen uit de stad. Bijvoorbeeld het maximaliseren van het aantal asielzoekers in het AZC. Ruimte om een bestuurlijk goed uitlegbare koers te varen is belangrijk.

Visie op collegevorming

- Het begint bij Swollwacht als grootste partij. Binnen die partij is stabiliteit binnen de fractie heel belangrijk, om een stabiele coalitie te kunnen vormen.
- Vervolgens met andere partijen erbij: De tweede partij is PRO. Er zijn tussen deze twee partijen wel veel verschillen te overbruggen. En daarbovenop moet een ruimere meerderheid gevormd worden met aanvulling van de partijen: 3e partij de VVD, als politiek stabiele partij. En als 4e partij het CDA als constructieve middenpartij die de rol kan vervullen om continuïteit te bieden. Ook vanuit een bestuurlijke ervaringspositie (Arjan Spaans).

- Een coalitie van Swollwacht/VVD/D66/CU/CDA: kan wel, maar met oog voor tegenstellingen en andere geluiden vanaf de linkerzijde van het politieke spectrum.
- Een coalitie zonder Swollwacht is volgens het CDA niet voor de hand liggend, gezien de verkiezingsuitslag.
- Het heeft niet de voorkeur voor het CDA om met de nieuwe partijen die we nog niet kennen in een coalitie samen te werken. Zij weten nog niet hoe zij hen kunnen plaatsen. Geef hen eerst de ruimte om dat te laten zien.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Belangrijke thema's waarop het CDA ziet dat samenwerking nodig is, zijn: wonen (en combinatie met leefbaarheid en bestaande stad); sport als prioritair punt in wijken en het creëren van gemeenschappen; zorg en toegankelijkheid. Ruimhartig armoedebeleid is goed (maar kent ook grenzen); duurzaamheid en energietransitie; water; economie en bereikbaarheid; betrouwbare overheid en financieel behouden beleid.
- Lange lijnen waarop ingezet is, laten doorlopen. Daarvoor is breed draagvlak nodig/helpend.
- Op het onderdeel asiel en migratie vindt het CDA dat de wet uitgangspunt is. Die wettelijke verantwoordelijkheid hebben we als Zwolle te nemen. De hoe, uitvoering, is bespreekbaar. Op een aantal andere onderwerpen ziet het CDA dat er wel in tempo wat kan veranderen, met name vertragen om het absorptievermogen van de inwoners op peil te krijgen. Met respect voor de lijnen die al zijn uitgezet.
- Op het onderwerp diftar ziet het CDA dat het mooi klinkt om daarvan afscheid te nemen, maar deze weg al wel ingezet is. Meer mogelijkheden en interventies kunnen eerst wel verder uitgewerkt worden en daar is ruimte te vinden.
- Voor het onderwerp parkeren is realisme en maatwerk leidend. Gratis parkeervergunningen is bijvoorbeeld lastig uitvoerbaar vanwege de hele hoge kosten.

Participatie

- Het CDA vindt dat niet alleen de usual suspects betrokken moeten worden. Kijk naar bijvoorbeeld buurt- of straatambassadeurs. Dus naast de belangengroeperingen ook andere minder bekende partners.
- Per thema wil de fractie bekijken hoe we dat doen. Eerlijk en open communiceren.
- De afwijkende geluiden wil het CDA ook ophalen, maar functioneel afgestemd op het tempo houden op een coalitie-onderhandelingsproces.

7. Verslag gesprek Stadspartij Zwolle en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Peter Pot en Gerard van Dooremolen**
Op: **Maandag 30 maart 15.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- De Stadspartij Zwolle is een enthousiaste groep mensen en dat straalt uit naar de kiezers. Ze hebben er veel plezier in en dat is een belangrijke basis
- Ze hebben standpunten die bijdragen: inspraak vanaf het begin, ook bij gevoelige onderwerpen. Deel van het succes van Swollwacht, Forum voor Democratie en Stadspartij Zwolle zit volgens hen in hoe het proces is gelopen bij de keuze en participatie rondom AZC.
- De Stadspartij Zwolle ziet een terugtrekkende beweging van wethouders die niet zelf het woord voeren, maar dit laten doen door de woordvoerder. Zij denken dat de inwoner dat aanvoelt.
- De Stadspartij Zwolle wil een brede partij zijn met leden uit de hele samenleving. Zij zijn optimistisch, met voeding vanuit de hele samenleving.
- Het aanbod om samen te werken met Swollwacht in 2024 is door Swollwacht afgewezen. De thema's van Swollwacht en Stadspartij Zwolle liggen wel dicht bij elkaar.
- De fractie heeft het idee dat bestuurders te weinig besturen en zich te veel laten leiden door het ambtelijk apparaat. Bestuurders moeten er volgens de fractie staan en verantwoordelijkheid durven nemen. Dat hebben ze gemist.
- Met realisme en met samenwerking met de samenleving moeten er keuzes gemaakt worden.

Visie op collegevorming

- Stadspartij Zwolle ziet Swollwacht als de spil van het nieuwe college. Ze geven aan dat er echt een koerswijziging nodig is, qua inhoud en stijl van besturen.
- Ze zien een mogelijkheid in een coalitie van Swollwacht, VVD, D66 en CDA (20 zetels) en geven aan dat zij bereid zijn om mee te doen (22 zetels).
- Bij grote besluiten moet voldoende draagvlak zijn in de bevolking. Uiteindelijk beslist de gemeenteraad en dan is een gewone meerderheid voldoende.

- Stadspartij Zwolle loopt niet weg voor bestuurlijke verantwoordelijkheid: Peter Pot is de wethouderskandidaat.
- GroenLinks-PvdA (PRO) heeft fors verloren (van 11 naar 8 zetels), CU heeft fors verloren (van 7 naar 4 zetels), CDA heeft licht verloren (van 4 naar 3 zetels), evenals SP en PVDD. Dat zegt wat volgens Stadspartij Zwolle.
- Valkuil volgens de Stadspartij Zwolle is een college met nauwelijks koerswijziging, dit schaadt de geloofwaardigheid van de politiek. PRO en Swollwacht: dat kan geen koerswijziging zijn, maar wordt een mengelmoes. Dan zijn mensen teleurgesteld.
- Swollwacht enerzijds, PRO en CU anderzijds, staan op onderwerpen rechtstreeks tegenover elkaar. Op thema's zoals AZC, locatie kermis, parkeergarage Nooterhof, OZB, prestigeprojecten, zero-emissie-zone, diftar, parkeerbeleid, etc. Als die partijen daar wat van moeten maken, moeten ze beide veel water bij de wijn doen, en daarmee schaden ze de geloofwaardigheid, vindt Stadspartij Zwolle.
- Stadspartij Zwolle vraagt zich af of Swollwacht het aandurft om een echte koerswijziging qua inhoud en stijl van besturen door te zetten. =
- Er zijn persoonlijk geen belemmeringen in de relatie volgens hen. Het mag stevig op de inhoud, maar dat hoeft niet persoonlijk te zijn op de relatie.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Stadspartij Zwolle vindt het een zwakkebod dat het gegaan is zoals het is gegaan bij het AZC. In het verleden is ook wel een gesprek geweest over een locatie voor een AZC en daarvoor is toen ook draagvlak gekomen. Nu was het andersom: het college wees eerst aan: hier moet het komen.
- De Stadspartij Zwolle wil haar energie zetten op woningbouw in Vechtpoort en niet op Zwolle-Zuid/zuid. Dat er nog steeds geen opvolger is van de IJsselhallen is voor hen ook een punt.
-

- De rode draad voor hen is: mensen goed betrekken bij wat de gemeente wil en doet en ze goed meenemen. Als je dat goed doet, word je beloond. En dat betekent niet dat mensen altijd hun zin krijgen, dat betekent een omslag in denken.
- Sommige besluiten hebben volgens Stadspartij Zwolle weinig te maken met de dagelijkse werkelijkheid. Zero emissie is daar een voorbeeld van. De Stadspartij Zwolle zegt niet dat dit afgeschaft moet worden, maar wil dit wel heroverwegen.
- Bouwproject De Weezen en het parkeren is een voorbeeld waarvan ze zich afvragen waarom dat niet vanaf het begin goed geregeld is. Ze zien dit soort dingen gebeuren als er veel tegelijk loopt. Bestuurders moeten het in de vingers hebben en niet te veel tegelijk hebben lopen.

Participatie

- De Stadspartij Zwolle wil graag terugkoppelmomenten tijdens de verkenningsfase en formatiefase.
- De fractie wil de tool ID-flux gebruiken om inwoners te betrekken. Dit is een tool waarin mensen een mening kunnen geven.
- De tool is voor inwoners, maar ook voor stakeholders. Dan wordt de input opgehaald per thema. Het proces moet er niet langer door gaan duren. De Stadspartij Zwolle verwacht dat er begin mei een nieuw college kan zijn.
- In een volgende coalitieperiode willen ze weer wijkplatforms installeren waar wijkwethouders bij aanwezig zijn. Wethouders moeten zichtbaar in de wijk zijn, bijvoorbeeld door wandelingen met inwoners.
- Plannen moeten in een vroegtijdig stadium voorgelegd worden aan wijkplatforms of ze moeten vroegtijdig betrokken worden.

Bijlage 7.1 op de volgende pagina.

Bijlage 7.1 Stadspartij Zwolle

- **Bespreekpunten gesprek verkenningronde**
- **Maandag 30 maart 2026 om 15.00 uur – Stadspartij Zwolle**

Hoe duidt de partij de eigen positie na de verkiezingen: waaraan danken zij vooral winst of waaraan verlies? En wat willen kiezers met deze uitslag duidelijk maken?

Twee zetels winst voor Stadspartij Zwolle

Oorzaken:

- Kandidatenlijst met ervaren bestuurders, ondernemers en vakspecialisten.
- Enthousiaste groep mensen, positief ingesteld, heeft uitstraling.
- Standpunten:
 - inspraak/participatie van inwoners vanaf het begin, ook bij gevoelige onderwerpen zoals AZC;
 - parkeergarage Noordereiland open houden totdat er goede alternatieven zijn voor het parkeren en totdat de woningbouw écht begint;
 - huidige afvalstelsel moet van de baan (o.a. naar nascheiding PMD-afval);
 - één grote nieuwe woningbouwlocatie: Vechtpoort bij Berkum (niet ten zuiden van Zwolle-Zuid);
 - snel realiseren van een nieuwe evenementenhal als opvolger van de IJsselhallen;
 - geen parkeergarage in Park de Nooterhof;
 - geen prestigeprojecten (zoals Passerelle, voetgangersbrug over IJsselallee, statige en superdure nieuwe entree van het NS-station);
 - geen verhoging OZB.

De kiezers willen duidelijk maken dat ze een grondige koerswijziging willen:

Wat betreft stijl van politiek bedrijven:

- inspraak/participatie vanaf het begin;
- uitgaan van de nuchtere dagelijkse werkelijkheid, en niet op basis van ideologie besluiten doordrukken (in een sfeer van: 'wij weten wat goed voor u is').

Welke mogelijkheden worden gezien voor het vormen van een stabiele coalitie?

- Op basis van de verkiezingsuitslag – wie zijn de (grote) winnaars, wie zijn de (grote) verliezers – en wat zijn de standpunten van de winnaars en verliezers – ziet Stadspartij Zwolle goede mogelijkheden voor een stabiele coalitie waarin Swollwacht, als dé grote winnaar, de spil is.
- Als Swollwacht de spil wordt van het nieuwe College, ligt het niet voor de hand dat ChristenUnie en GroenLinks-PvdA daar ook deel van uitmaken. Swollwacht heeft namelijk op een groot aantal onderwerpen andere keuzen gemaakt dan het huidige College – het huidige College onder leiding van ChristenUnie en GroenLinks (elk met 7 zetels en elk met 2 wethouders).
- Swollwacht enerzijds, en ChristenUnie en GroenLinks-PvdA anderzijds, staan lijnrecht tegenover elkaar op grote onderwerpen, zoals:
- AZC Stadshagen, parkeergarage Noordereiland, parkeergarage Nooterhof, zero-emissie-zone, de locatie van de kermis, prestigeprojecten, voorrang van Zwollenaren bij nieuwbouw- en sociale huurwoningen, OZB-verhoging, aanpak afvalproblematiek, parkeerbeleid (betaald parkeren en gebied voor vergunninghouders uitbreiden).
- Het is de kunst voor Swollwacht om – onder begeleiding van de verkenningers en straks de formateur – voldoende steun te vinden bij andere partijen voor een grondige koerswijziging, en voor duidelijk andere inhoudelijke keuzen.

Hoe ziet de partij de eigen rol en positie naar de vorming van een nieuw college? Wie vindt men in dit proces logische partners en waarom?

- Stadspartij Zwolle stelt zich constructief en positief op.
- Wij vinden dat eerst een coalitie onderzocht moet worden van: Swollwacht (8), VVD (5), CDA (3) en D66 (4) = totaal 20 zetels.
- Stadspartij Zwolle is in principe bereid om dit college een steviger basis te geven = 22 zetels.

Wat zijn de belangrijkste thema's voor de partij? Waarop is verbinding met andere partijen mogelijk? En waarop is breed draagvlak nodig?

- Belangrijkste thema's van Stadspartij Zwolle: inspraak/participatie, AZC-Stadshagen, parkeergarage Nooterhof, opvolger IJsselhallen, Vechtpoort als grote woningbouwlocatie, groenbeleid, sociaal beleid, veiligheid, parkeergarage Noordereiland, OZB.
- Onder de bevolking is breed draagvlak nodig voor besluiten die veel impact op inwoners hebben.
- In de politiek is een gewone meerderheid als basis voldoende.

Welke belemmeringen zijn er eventueel inhoudelijk of t.a.v. andere partijen? En hoe zijn eventuele verschillen overbrugbaar?

- Op voorhand zijn er wat betreft Stadspartij Zwolle geen belemmeringen.
- Indien wij in de gelegenheid komen om in een nieuwe coalitie te stappen, zullen wij dat doen onder de voorwaarde dat we als Stadspartij Zwolle ruim voldoende inhoudelijke punten gehonoreerd zien in het coalitieakkoord. Wij willen geloofwaardig blijven.

Hoe zie de partij de betrokkenheid van de gemeenteraad en inwoners in het proces?

- Stadspartij Zwolle vindt het belangrijk dat de stand van zaken in het proces van collegevorming regelmatig teruggekoppeld wordt richting de gemeenteraad via openbare stukken, en op 'schakelmomenten' in een openbare raadsvergadering.
- Stadspartij Zwolle stelt voor om de inwoners gedurende het proces te informeren via openbare stukken én om de inwoners te betrekken via een 'tool' voor burgerparticipatie.
- Een uitstekende tool is hiervoor ontwikkeld door ID-Flux. Zie: www.id-flux.com
- We hebben voorafgaand aan de verkiezingen contact gehad met ID-Flux. Deze tool kan op zeer korte termijn ingezet worden. Wij verwachten dat Swollwacht en andere partijen hier ook positief over zullen zijn.

8. Verslag gesprek Swollwacht en verkenners: tweede gesprek

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Silvia Bruggenkamp en Asia Golunska**
Op: **Vrijdag 3 april 2026 13.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Na de eerste gespreksronde heeft met Swollwacht nog een verdiepend gesprek plaatsgevonden. Daarin zijn de punten bestuurlijke verantwoordelijkheid, samenwerking met PRO en kandidaat-wethouders aan de orde geweest.

Bestuurlijke verantwoordelijkheid

- Swollwacht staat open voor verantwoordelijkheid, maar geeft aan dat deelname aan de coalitie aan voorwaarden onderhevig is.
- Gelijktijdig ziet Swollwacht hun kwetsbaarheid: ze zijn een nieuw team. Ze hebben inmiddels begeleiding gevraagd voor hun teamontwikkeling
- De hoeveelheid zetels die nodig is voor een stabiele meerderheid vinden ze ingewikkeld. Een minimale meerderheid betekent minder partijen en sneller overeenstemming bereiken.

Samenwerking Swollwacht en PRO

- Swollwacht weet dat mensen het wellicht zien zitten om PRO en Swollwacht in één coalitie te hebben. Voor Swollwacht is dat minder vanzelfsprekendheid. Het moet wel duidelijk zijn dat zij net zoveel of misschien wel meer willen binnenhalen dan PRO.
- De voorkeurscoalitie van Swollwacht blijft: Swollwacht - VVD - CU - CDA (20 zetels). De sterke bestuurders zijn verankerd in deelname van VVD, CU en CDA. In deze coalitie komen twee wethouders terug die de continuïteit dan waarborgen en een aantal nieuwe wethouders. Deze coalitie kan ook met D66 als vijfde partij en ook zonder CDA en met D66.
- Swollwacht vindt dat bestuurders van een nieuwe coalitie geworteld moeten zijn in de Zwolse samenleving
- In een coalitie met PRO zien zij kansen voor: Swollwacht - PRO - VVD (21 zetels). Als mogelijke vierde partij het CDA.
- Swollwacht snapt de optie om, door samen te werken met PRO, de flanken te verbinden. Tegelijkertijd vraagt Swollwacht zich af of deze samenwerking de bedoeling was van de kiezer.
- Swollwacht geeft aan niet door te willen gaan met

het goedpraten van de beslissingen uit de vorige coalitie. Het gevaar dat ze zien is dat een coalitie met PRO doorgaat op de ingeslagen weg. Zij willen juist laten zien dat er een nieuwe wind gaat waaien. De vraag is of dat kan met PRO.

- Swollwacht geeft aan twijfels te hebben bij een coalitie met Swollwacht - VVD - PRO - D66. De gedachte achter het 'afspiegelingsbeginsel' van alle flanken in de samenleving is heel mooi, maar heeft ook mogelijk gevolgen voor snelheid en daadkracht. Het is eerder een experiment dan een gebruikelijke wijze van de coalitievorming. Swollwacht vraagt zich af of ze het object van dit experiment willen zijn.
- Van koers veranderen kan niet zomaar, ze zijn realistisch genoeg om dat te beseffen. Tegelijkertijd willen ze wel wat laten zien.
- Stel dat PRO niet in de coalitie komt, wil Swollwacht de verbinding zoeken met PRO op een andere manier. Bijvoorbeeld afspraken maken over 80/90 % coalitieakkoord en invullingsruimte vrijlaten voor een breed gedragen raadsambitie. Of anderszins ruimte creëren gedurende de coalitieperiode.
- Een mogelijke samenwerking met PRO hangt voor een groot deel aan inhoud en inzicht. Er liggen grote inhoudelijke uitdagingen en daarnaast willen ze zien dat de huidige coalitie geleerd heeft van de ervaringen van afgelopen jaren en dit niet blijven zien als de juiste weg.

Profiel kandidaten wethouder

- Swollwacht heeft bestuurders voor ogen met een lokaal gezicht, midden in de samenleving. Het moet de buurman of buurvrouw van de Zwollenaar kunnen zijn.

9. Verslag gesprek SP en verkenners

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Sandra Drost en Frank Futselaar**
Op: **Vrijdag 3 april 14:00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- Burgerbetrokkenheid in processen en specifiek het AZC zijn volgens de SP belangrijk voor de verkiezingsuitslag geweest. Het beeld is ontstaan bij mensen in de stad dat ze te weinig betrokken zijn. Swollwacht is daardoor ook als winnaar uit de bus gekomen.
- De SP ziet ook dat CU behoorlijk heeft verloren, dit heeft, volgens hen, te maken met dat CU wordt geassocieerd met ervaren negatieve effecten van beleid door mensen in de stad.
- De SP ziet dat PRO heeft verloren, maar ook dat de partij bijna even groot als Swollwacht is. Ook zien zij dat Forum voor Democratie opvallend heeft gewonnen.

Visie op collegevorming

- De meest voor de hand liggende coalitie is volgens de SP: Swollwacht, PRO en een derde partij erbij. Zij zien een stabiel college voor zich met een beperkt aantal partijen. Het zou volgens de SP wel goed zijn als er een brede coalitie komt. Een vierde partij zou er dus ook nog wel bij kunnen.
- Er zijn in de ogen van de SP wel tegenstellingen tussen Swollwacht en PRO, maar die zijn in hun ogen niet onoverbrugbaar.
- En uiteraard geeft de SP aan dat het een zo links mogelijk college moet zijn.
- Belangrijk punt voor stabiliteit is ook dat er een goed functionerende oppositie is. Deze oppositie moet rationeel krachtig tegenkracht bieden.
- Het ligt niet voor de hand dat de SP in de coalitie komt, maar als hen dat gevraagd wordt, lopen ze er niet voor weg.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- De SP ziet dat er financiële uitdagingen zullen zijn, maar de verschillen niet per se groot zijn.
- Zij vinden het belangrijk dat er op armoedebestrijding een goed vangnet te vormen is. Betaalbaarheid op alle vlakken en portefeuilles is voor hen van belang (ook de lasten, naast de regelingen, etc.). Op de zorg moet daarom ook niet bezuinigd worden.
- En ten aanzien van huisvesting is het van belang dat er hoge percentages sociale huur worden toegevoegd.

Participatie

- Voor participatie vindt de SP het belangrijk dat heel duidelijk wordt waarop mensen inspraak hebben. Ook is belangrijk dat de kaders voor een proces helder worden gemaakt.

10. Verslag gesprek Volt en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Cankut Ercan en Sidney Rijsenbrij**
Op: **Vrijdag 3 april 15:00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- Voor Volt was er in eerste instantie teleurstelling toen duidelijk werd dat ze met een gelijk aantal zetels verder moesten gaan. Teleurstelling, omdat ze iets wilden opbouwen. Aan de andere kant zagen ze dat zij ook een deel hebben kunnen vertellen van het Hanzeverhaal wat bij Zwolle aansluit. Volt is, net als Swollwacht, gegroeid in een verkiezing waarin bijna alle gevestigde partijen verloren. Dat stemt hen positief.
- Ze zijn blij met de inzet van studenten en jongeren binnen hun partij. Volt heeft bewust ingezet op het bereiken van doelgroepen die andere partijen minder bereiken: jongeren, studenten, ondernemers en inwoners met een migratieachtergrond. Die inzet heeft zich vertaald in een groeiend aantal stemmen uit deze groepen.
- Ze hadden gedacht dat de verkiezingsuitslag zou gaan over de inhoud van de afgelopen jaren, maar zien vooral dat de uitslag wat zegt over hoe inwoners aankijken tegen het proces. Inspraak, participatie en communicatie zijn erg van belang geweest, vooral in de lastige keuzes die zijn gemaakt afgelopen jaren (AZC, parkeren, garages binnenstad).
- Volt vindt dat de nieuwe coalitie dit moet adresseren. Swollwacht heeft op dit thema een helder mandaat van de kiezer gekregen. Volt wil hier zelf ook een actieve rol in spelen, onder meer via concrete voorstellen voor structurele inspraak en participatie.
- Volt is voorstander van een raadsakkoord. Op een aantal thema's zoals woningbouw en participatie zou dit bijvoorbeeld kunnen werken
- Juist nu is een raadsakkoord volgens Volt meer relevant dan eerder. Omdat er een grote kans bestaat op een kleine meerderheid, wil Volt juist op belangrijke aspecten (bv zoals participatie/inspraak en woningbouw) dat het niet een coalitieakkoord wordt van 20 (coalitie) t.o.v. 19 (oppositie). Er zijn meerdere kleinere partijen, ook dat maakt het relevant. En het feit dat het deze campagne om inspraak/participatie/draagvlak is gegaan, kan een nieuwe coalitie en raad volgens

Volt met een raadsakkoord een signaal aan de stad afgeven: we hebben naar jullie geluisterd.

Visie op collegevorming

- Volt vindt dat Swollwacht het initiatief heeft en zij eerst met PRO moeten proberen een coalitie te vormen. Beiden hebben deze handreiking ook uitgesproken in het duidingsgesprek
- De partijen liggen op sommige onderwerpen uit elkaar, maar op een groot aantal thema's ook helemaal niet. Ze hebben al eerder in een coalitie samengewerkt, bijvoorbeeld met de VVD erbij.
- Volt vindt dat de twee grote partijen beide een grote verantwoordelijkheid hebben: ze moeten kijken naar wat hen wél verbindt en hoe ze wél stappen kunnen zetten om de kiezer recht te kunnen doen.
- De fractie kan zich instellen op meerdere mogelijke coalities en gaat zich constructief opstellen in de samenwerking met een coalitie. Volt beoordeelt elke coalitievariant op bestuursstijl, uitvoerbaarheid en de mate waarin inwoners daadwerkelijk eerder en beter worden betrokken. Zij zien een rol in de oppositie voor henzelf.
- Volt wil sterker in de raad brengen wat ze horen in de stad en dat ook communiceren naar die doelgroep toe.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Wonen is één van de overkoepelende thema's voor Volt. Hierbij is 'meer de hoogte in' een mogelijkheid voor Volt. Dit is voor Volt eigenlijk de enige echte grote stap, samen met het afstappen van focus op met name inbreiding, om woningbouw problematiek te beginnen op te lossen. Volt ziet mogelijkheden in diverse wijken met huizen met tuinen, maar ook met appartementencomplexen.
- Inspraak, participatie en communicatie is een belangrijk thema voor hen. Daarin schiet de gemeente volgens de fractie tekort en daar willen ze in verbeteren.
- Economie is een belangrijk thema, waarbij Volt

kijkt naar de infrastructuur en versterking van drie O's. Volt ziet economische ontwikkeling als samenwerking tussen ondernemers, onderwijs, overheid en kennisinstellingen, gericht op talentbehoud, innovatie, starters, vakmanschap en een sterke regionale economie. Daar kan/ moet de gemeente een sterkere rol in oppakken. Dat kan op verschillende manieren, alleen al door bv. launching customer te worden van lokale ondernemingen met potentie, kan de gemeente een vliegwieleffect creëren die voor de hele regio van toegevoegde waarde kan zijn.

- Volt wil dat jongeren niet alleen geraadpleegd worden, maar structureel positie krijgen in de beleidsvorming van Zwolle: juist op wonen, mobiliteit, mentale gezondheid, onderwijs en stedelijke voorzieningen.
- Een aantrekkelijke studenten- en talentenstad vraagt ook om ruimte voor cultuur, ontmoeting en een verantwoorde nachteconomie.
- Volt heeft wat betreft de asielopvang vaak de constructieve nuance opgezocht. Als oppositiepartij waren ze naast de VVD en Swollwacht de meest kritische op proces rondom AZC. Ze waren vóór de inhoud, vóór een AZC, maar wel kritisch op het proces
- Volt probeert te gaan voor de systematische verandering: dat het goed gaat met de opvang van een AZC. Ze hebben plan Einstein geopperd, een plan waarbij al vroegtijdig aandacht is om het AZC goed te laten landen in de wijk.
- In een toegestuurde bijlage hebben ze de belangrijkste thema's benoemd.

Participatie

- Vertegenwoordigers en belanghebbenden een plek geven in het formatieproces is volgens Volt onderdeel van een goede start.
- MKB, VNO-NCW, ondernemersraad, participatieraad, jongerenraad én de kinderraad, seniorenraad, Zwolse alliantie van gelijke kansen: er moet een inventarisatie worden gemaakt van logische partners.
- Voor de permanente participatie in een nieuwe coalitie wil Volt een vorm bedenken hoe je vier jaar lang partijen meeneemt in grotere projecten. Volt geeft aan dat we, los van de Participatieraad, eigenlijk nog geen permanente participatie hebben. Terwijl dat wat Volt betreft wel zou moeten. Die zou je dan met eerder genoemde partners en belangenbehartigers kunnen vormen.
- Volt benoemt dat ze als raad zouden gaan vergaderen op locatie, maar dat dit maar een paar keer is gebeurd. Dus dit zou anders kunnen. Volt wil dat de raad zichtbaarder aanwezig is in de stad, met structurele sessies op locatie rond

grote dossiers, zodat democratie niet alleen in het stadhuis plaatsvindt.

- Ze zien een aantal dossiers waarop de stad vooruit moet. Op dossiers waar tegenstellingen zijn, zijn wel een aantal overkoepelende thema's zoals betrokkenheid van inwoners en participatie waarop partijen elkaar wel kunnen vinden.
- In bijvoorbeeld de rekenkamerrapporten over het burgerberaad en de inkomensregelingen is volgens Volt geconstateerd dat we tekortschieten op proces en participatie.
- Volt heeft wel pogingen gedaan voor betere inspraak en participatie. Ze hebben bijvoorbeeld geprobeerd om een burgermotie te introduceren, maar die is er niet gekomen. Ze hebben ook gepleit voor een begroting in begrijpelijke taal, maar die motie is niet aangenomen. Volt zou het mooi vinden als Zwolle de burgermotie zou omarmen.
- Wat Swollwacht goed heeft gedaan is dat ze in makkelijke taal dingen goed kunnen vertellen en per wijk een aanspreekpunt hebben. Dat principe van laagdrempelige, wijkgerichte communicatie zou breder toegepast moeten worden.

Bijlage Volt verkenningsfase nieuwe coalitie op de volgende pagina's

Aan de verkenners
De heer J. Vonhof en de heer R. Zuidema
Grote Kerkplein 15
8011 PK Zwolle

Zwolle, 10 april 2026

Onderwerp: Bijlage Volt verkenningsgesprek

Geachte heer Vonhof, geachte heer Zuidema,

Afgelopen vrijdag hebben wij een constructief en open gesprek met u gehad. Wij zijn blij met de ruimte die u ons gaf om onze visie te delen. In het gespreksverslag is de kern van dat gesprek goed terug te lezen. Met deze brief lichten wij een aantal punten uit ons gesprek en het eerdere duidingsgesprek verder toe.

Samenwerken met raadsbrede afspraken

Volt ziet in de huidige situatie in Zwolle duidelijke meerwaarde in raadsbrede afspraken. Daarmee bedoelen we dat de raad samen een aantal gezamenlijke uitgangspunten, prioriteiten en werkwijzen vastlegt voor de komende bestuursperiode. Zo'n aanpak kan op verschillende manieren worden ingericht, afhankelijk van wat de raad wil bereiken.

Voor Volt zou zo'n aanpak in Zwolle vooral moeten gaan over onderwerpen waar brede overeenstemming mogelijk is, zoals wonen, participatie, een bereikbare overheid, uitvoerbaar beleid en goed contact tussen raad en stad.

Praktisch zou dat er zo uit kunnen zien:

- een aantal gezamenlijke prioriteiten voor de stad;
- duidelijke afspraken over wanneer en hoe inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties worden betrokken;
- een jaarlijks moment waarop de raad samen kijkt: wat gaat goed, wat moet anders?

Een concreet voorbeeld: de raad kan afspreken dat bij grote onderwerpen zoals gebiedsontwikkeling niet alleen een inhoudelijk doel wordt benoemd, maar ook de manier waarop de stad wordt meegenomen. Dan gaan de raadsbrede afspraken niet alleen over wat we willen bereiken, maar ook over hoe we dat op een betrouwbare manier doen.

Inspraak, participatie en communicatie

In het verkenningsgesprek en het duidingsgesprek hebben wij aangegeven dat de verkiezingsuitslag niet alleen iets zegt over de inhoud, maar ook over het gevoel van inwoners dat zij niet altijd goed worden gehoord. Verschillende rekenkamerrapporten laten ook zien dat de communicatie naar inwoners bij meerdere projecten, zoals het burgerberaad, en op beleidsterreinen, zoals inkomensregelingen, beter moet. Dit zijn signalen die wat ons betreft breder gelden. Hieronder een aantal concrete opties die wij

voorstellen. Dit zijn werkwijzen die in andere gemeenten al werken en ook in Zwolle snel ingevoerd kunnen worden.

Proactieve communicatie als standaard

Wij hebben eerder voorgesteld dat de gemeente iedere Zwollenaar actiever informeert: waar heb je recht op, waar kun je meepraten, hoe bereik je de gemeente, welke besluiten zijn genomen? Deze noodzaak is alleen maar groter geworden. Concreet denken wij aan bijvoorbeeld een wijkoverzicht waarin inwoners kunnen zien welke projecten lopen, wat de planning is, hoe zij kunnen meepraten en wanneer besluiten worden genomen.

Permanente participatie

In het gesprek benoemden wij dat Zwolle, los van de Participatieraad, nog geen brede permanente participatiestructuur kent. Voor Volt betekent dit dat je aan het begin van een nieuwe bestuursperiode vastlegt welke organen, organisaties en netwerken gedurende de hele periode een vaste rol krijgen. Zij denken mee over beleid, signaleren knelpunten, toetsen plannen en helpen waar mogelijk ook bij het ontwikkelen van oplossingen. Denk bijvoorbeeld aan de Jongerenraad, de Kinderraad, de Participatieraad, de Seniorenraad, ondernemersorganisaties, wijkvertegenwoordigers, maatschappelijke initiatieven, onderwijsinstellingen en netwerken rond gelijke kansen, zoals de Zwolse Alliantie voor Gelijke Kansen. Mevrouw Bruggenkamp heeft tijdens het duidingsgesprek aangegeven een aantal van deze raden, waaronder de Jongerenraad en de Seniorenraad, te betrekken bij het vervolg van dit proces. Dat is een goede stap, die wat Volt betreft structureel vervolg moet krijgen.

De burgermotie

In het gesprek noemden wij de burgermotie als een manier om meer inwoners te bereiken en te betrekken. Met een burgermotie kunnen inwoners, als zij voldoende steun ophalen, een concreet voorstel of onderwerp op de agenda van de gemeenteraad krijgen. Het verschil met bijvoorbeeld een petitie is dat een burgermotie niet alleen een signaal afgeeft, maar ook daadwerkelijk door de gemeenteraad wordt behandeld. In Eindhoven wordt hier al mee gewerkt. Zwolle zou dit kunnen invoeren met een helder aantal benodigde handtekeningen, een eenvoudige indieningsprocedure en altijd een formele behandeling in de raad. Het is een laagdrempelig instrument dat inwoners directe toegang geeft tot de raad en de raadsagenda. Daarmee krijgen goede ideeën uit de stad sneller een duidelijke route naar de raad.

Betrokkenheid van belanghebbenden bij het formatieproces

Voor Volt hoort het bij een goede start van een nieuwe bestuursperiode dat ook relevante organisaties en vertegenwoordigers uit de stad een plek krijgen in het proces. Wij stellen voor om een inventarisatie te maken van waardevolle partners die geconsulteerd kunnen worden: MKB, VNO-NCW, de Participatieraad, de Jongerenraad, de Kinderraad, de Seniorenraad, de Zwolse Alliantie voor Gelijke Kansen. Door hen vroeg in het proces te betrekken, laat de raad zien dat de afspraken voor de komende jaren niet alleen van de politiek zijn, maar van en voor de hele stad.

Volt staat voor constructieve samenwerking. Wij zoeken liever naar wat ons verbindt dan naar wat ons verdeelt. Verschillen mogen er zijn, want ze helpen om elkaar scherp te houden. Laten we daarom blijven zoeken naar kansen om elkaar te vinden, vanuit het gedeelde besef dat het welzijn van Zwolle en haar inwoners vooropstaat. Wij zijn ervan overtuigd dat de beste oplossingen ontstaan uit dialoog en samenwerking. Niet alleen in de coalitie, maar in de hele raad. En niet alleen in de raad, maar met de hele stad.

Wij kijken ernaar uit om de komende vier jaar constructief en inhoudelijk samen te werken aan de toekomst van Zwolle.

Met verbindende groet,

Namens de fractie van Volt Zwolle,

Cankut Ercan
Fractievoorzitter

11. Verslag gesprek Partij voor de Dieren en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Debbie Mathijssen en Thijmen Fellingner**
Op: **Vrijdag 3 april 16:00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding uitslag

- De Partij voor de Dieren zag dat er een hogere opkomst was bij de verkiezingen. Dit kan komen doordat inwoners zich wilden uitspreken over thema's die leven in de stad: parkeren, AZC, etc.
- Er deden drie nieuwe partijen mee met de verkiezingen, waarvan er twee in de raad zijn gekomen. Daarnaast speelden bepaalde thema's minder bij deze verkiezingen, zoals klimaat. Dit heeft ertoe geleid dat er uiteindelijk minder stemmen naar de Partij voor de Dieren zijn gegaan.
- De Partij voor de Dieren ziet dat er een vrij progressief college was. De keuzes waren wat hun betreft in de vorige periode goed, maar zij zien ook dat niet iedereen het eens was met deze keuzes. Dit zagen zij bijvoorbeeld bij het AZC.

Visie op collegevorming

- Het zou wat de Partij voor de Dieren betreft recht doen aan de verkiezingsuitslag als Swollwacht en PRO op gedeelde waarden gaan samenwerken. Hiervoor is wel een goede relatie nodig.
- Een coalitie die begint bij samenwerking tussen Swollwacht en PRO doet het meest recht aan de verkiezingsuitslag. Hiermee is daarvoor het meeste draagvlak in de stad, wat de Partij voor de Dieren betreft.
- Als derde partij ziet de fractie een logische keuze in D66, omdat zij stabiel zijn gebleven in het aantal zetels. Als vierde partij zou de VVD om dezelfde reden een begrijpelijk keuze zijn. Deze vier partijen zouden een brede coalitie kunnen vormen waarin de stem van de stad goed is vertegenwoordigd. CDA of ChristenUnie zouden mogelijk ook de vierde partij kunnen zijn. Dit ligt wegens hun verkiezingsuitslag in eerste instantie wel minder voor de hand.
- Partij voor de Dieren ziet wegens de eigen uitslag geen directe rol in het vormen van een coalitie. Mocht er op enig moment toch een beroep op hen worden gedaan, dan staan zij open voor een gesprek. Wanneer zij in de oppositie zitten, zullen wij zich waar mogelijk constructief opstellen.

Inhoudelijke speerpunten en belemmeringen

- Voor de Partij voor de Dieren is het van belang dat er in de coalitie gewerkt wordt aan een leefbare stad, waarbij ook rekening wordt gehouden met de toekomst. Dat houdt onder meer in dat er moet worden ingezet op een groenere stad.
- De fractie vindt het belangrijk dat er gewerkt wordt aan goede onderlinge relaties en dat een nieuwe coalitie laat zien dat er samengewerkt kan worden, ook op thema's die gepolariseerd zijn.
- Partij voor de Dieren ziet daarnaast de urgentie dat op thema's als duurzaamheid en klimaat voortgang wordt geboekt.

Participatie

- Het is belangrijk dat er in het formatieproces goede procesinformatie beschikbaar komt en duidelijkheid over waarom bepaalde keuzes worden gemaakt.
- De Partij voor de Dieren ziet ook graag dat formerende partijen de stad in gaan.

12. Verslag Forum voor Democratie en verkenner

Van: **Jacco Vonhof en Rob Zuidema**
Met: **Wouter Kist, Ria Baars**
Op: **Donderdag 9 april, 10.00**
Ondersteuning: **Niels van Oostveen en Anouk Mannessen**

Duiding van de uitslag

Hoewel de voorbereidingstijd voor de verkiezingen kort was, beschouwt Forum voor Democratie (FVD) het behaalde resultaat van twee zetels als een mooi succes. De partij is van mening dat de verkiezingsuitslag onomstotelijk aantoont dat de inwoner meer inspraak wenst. Een kernpunt voor de partij is dan ook het herstellen van de verbinding met en tussen mensen.

Het invoeren van een referendum, gebaseerd op het Zwitserse model, staat hoog op de agenda om de stem van de gemeente terug te geven aan de inwoner. FVD benadrukt dat het uitblijven van gehoor voor de inwoner leidt tot begrijpelijke boosheid, wat onder meer zichtbaar is in het structurele karakter van diverse rechtszaken (meldt CDA). Forum voor Democratie merkt op dat tijdens de verkiezingen de meeste partijen hebben erkend dat er in het verleden onvoldoende naar de inwoners is geluisterd.

Visie op collegevorming

De ideale coalitie zou volgens FVD geleid moeten worden door Swollwacht. Er zijn veel raakvlakken tussen beide partijen. Als antwoord op de verkiezingsuitslag ziet de partij een coalitie voor zich bestaande uit Swollwacht, VVD, ChristenUnie, Stadspartij Zwolle en Forum voor Democratie. Om deze coalitie meer gewicht te geven, zou het CDA eventueel kunnen aansluiten.

FVD is bereid haar verantwoordelijkheid te nemen en deel te nemen aan een coalitie. Zij zien een goede match met de VVD op het gebied van ondernemerschap en waarden de diepgewortelde christelijke waarden van de CU en/of het CDA in de Zwolse samenleving. Hoewel PRO een aanzienlijk aantal van acht zetels heeft, ziet FVD het verlies van drie zetels als een duidelijk signaal van de kiezer. Op basis van het huidige stemgedrag vindt de partij dat Swollwacht de kans moet krijgen om te formeren, zonder daarbij direct een samenwerking met PRO aan te gaan. Persoonlijke of relationele

verhoudingen vormen volgens de partij geen belemmering voor samenwerking met anderen. Het ontstaan van de Stadspartij Zwolle ziet Forum voor Democratie als een signaal naar Swollwacht wegens gedrag uit het verleden.

Inhoudelijke speerpunten

- **Referendum en autonomie:** Zwolle verdient het om door haar eigen inwoners bestuurd te worden, zeker omdat een gemeente mag afwijken van landelijke richtlijnen als dat lokaal beter werkt. De inwoner moet grip krijgen op het gemeentelijk handelen via een bindend referendum met een lage aanvraagdrempel. Dit instrument kan ook door de raad worden ingezet bij grote dossiers zoals de uitbreiding van Berkum of Stadshagen. Essentieel hierbij is een gedegen voorbereiding met inspraakavonden en transparante informatievoorziening. Commitment van de Raad om de stem van de inwoner te willen volgen is nu een volgende stap die genomen moet worden.
- **Woningbouw:** De woningnood is zowel landelijk als lokaal voelbaar. FVD stelt dat er momenteel sprake is van 'dweilen met de kraan open' en pleit voor direct effectieve maatregelen om vooral jongeren in Zwolle aan een woning te helpen. En er zijn veel ouderen die naar een kleinere woning zouden willen stromen, ook dat is een gecreëerd probleem.
- **Veiligheid en integratie:** Een veilig thuisgevoel en schone straten zijn prioriteit. De gemeenteraad moet een voorbeeldrol vervullen in het tegengaan van polarisatie door met aandacht naar elkaar te luisteren, de inhoud telt! Wat betreft integratie wil de partij voorkomen dat groepen (op basis van afkomst of inkomen) gescheiden van elkaar leven; de gemeente moet invloed uitoefenen om een gezonde sociale spreiding te bevorderen.
- **Zorg:** Er is behoefte aan de juiste aandacht voor jongeren en ouderen, waarbij de bureaucratische 'muren' die wachttijden veroorzaken moeten worden afgebroken. De partij pleit ervoor om experts uit het veld actiever te betrekken bij het vinden van oplossingen.

Transparantie in het proces

Om inwoners betrokken te houden bij de coalitievorming, adviseert FVD de informanten om procesupdates te delen via korte video's op sociale media, dat past in deze tijd. Hoewel inhoudelijke details van onderhandelingen vertrouwelijk moeten blijven, dient er maximale transparantie te zijn over de voortgang en de punten die nog onduidelijk zijn

Bijlage 12.1 Forum voor Democratie op volgende pagina.

Bijlage 12.1 Forum voor Democratie

Concept voorstel: Echte Democratie in de Gemeente Zwolle

- **Betreft: Inbreng t.b.v. de coalitieonderhandelingen – Het invoeren van een volwaardig lokaal referendum.**
- **Datum: 9 april 2026**

1. Context en Noodzaak

Bijna alle partijen hebben tijdens de verkiezingen erkend dat de inwoners van Zwolle te weinig worden gehoord. Deze afstand is de afgelopen jaren vergroot. Besluitvorming over ingrijpende dossiers — zoals grootschalige woningbouw, de energietransitie of opvanglocaties — vindt nu vaak plaats zonder direct mandaat van de inwoners. Om het vertrouwen in het lokaal bestuur te herstellen, stelt Forum voor Democratie de invoering van een robuust referendumstelsel als een fundamentele voorwaarde voor deelname aan een coalitie. Dit vraagt om commitment van de raad en bevordert de betrokkenheid van de bewoners.

2. Kernpunten van de Referendumverordening

Wij stellen voor om in het coalitieakkoord vast te leggen dat de gemeente een nieuwe (of vernieuwde) referendumverordening aanneemt met de volgende harde criteria:

- **Lage drempel voor aanvraag:** Om te voorkomen dat het referendum een “dode letter” wordt, mag het aantal benodigde handtekeningen voor een initiatief niet meer dan 1% tot 2% van de kiesgerechtigden bedragen.
- **Realistische opkomstdrempel (20%):** Wij stellen een opkomstdrempel van 20% voor. Een hogere drempel (zoals 40%) nodigt uit tot een ondemocratische ‘thuisblijf-strategie’ door tegenstanders. Bij 20% telt de stem van de betrokken inwoner, waardoor de uitslag altijd maatschappelijke relevantie heeft.
- **Politiek bindend karakter:** De coalitiepartijen spreken vooraf af de uitslag van een geldig referendum (adviserend) onvoorwaardelijk over te nemen. Dit transformeert het instrument van een vrijblijvend advies naar een werkelijk democratisch besluitvormingsproces.
- **Brede reikwijdte:** Het referendum is van toepassing op alle raadsbesluiten die een substantiële impact hebben op de leefomgeving, sociale structuur of de financiële lasten van de inwoner.

3. Argumentatie voor de Informanten

Het invoeren van een referendum met deze parameters zorgt voor:

- **Draagvlak:** Projecten waar de bevolking in meerderheid achter staat, krijgen een onbetwistbaar mandaat.
- **Conflictbeheersing:** Maatschappelijke onrust wordt gekanaliseerd via de stembus in plaats van via jarenlange juridische procedures of protesten.
- **Kwaliteit van bestuur:** De wetenschap dat inwoners een besluit kunnen corrigeren, dwingt de raad en het college tot een betere onderbouwing en vroegtijdige participatie.

4. Conclusie

Voor Forum voor Democratie is democratie meer dan eens in de vier jaar een hokje rood kleuren. Wij willen dat de inwoner van Zwolle de hoogste baas wordt in eigen huis. Wij verzoeken de informanten dit voorstel op te nemen als essentieel onderdeel van de verdere verkenning.

Namens de fractie van Forum voor Democratie:
Wouter Kist